

E-reader bat zure bizitzan

Esperimentazioa. First time. Lehenengoz egiten ditugun gauza asko dago. Egunotan liburu elektronikodun irakurleak ikusi ditut garraio bide publikoetan, eta neure kolkorako pentsatu dut, «beharbada ordua heldu da?». Ebook bat probatzeko ariketa izango da hauxe. Utzi egin didate bat: «one-netakoa», eta bere tasun denak saldu ostean, probatzeko utzi didate. Ez dut ukatuko, teknologia zale naiz eta apur bat emozionatuta nago. Baina emozioak itsasoko uhinak beste irauten du. Hasteko, aparailuak parafernalia lar du. Kutxa, ebook-entzat estalkia, estalkia gordetzeko plastikoa, jarraibideak plastiko baten barruan, kargadorea plastikoa sarturik, ordenagailuarekin bat egiteko kablea, ebook-a eusteko gailu txikia. Paperekoak 1 – Elektronikoak 0. Aparailua hartu egin dut azkenik. Gruyère gazta etorri zait akordura. Zulo gehiegi ditu. Piztu dut. Kliiink... zerutiarrak ondo etorria eman dit. Willkommen, bienvenue, wellcome... Eklipsea ebook-ean. Pantaila ukitzen hasi naizenean jabetu naiz: ez da ukimen pantaila. Azpiko aldean badu laukitxo lau gezirekin, iparrorratza dirudi, baina ez, gailuaren menua da. Beheko geziak behera zaramatza, goikoak gora, ezkerrekoak ezkerre, eta eskumakoak eskumara. Azkarra, gero. Erdiko botoia sakatuz gero berretsi besterik ez duzu egingo. Tira. Hasierako pantailan (home dei diezaiokezu cool-ago sentitzen bazara) eskaintza osoa dago; liburu elektronikoak, bideoak, ahotsezko grabazioak, argazkiak, artxiboak, musika. Klik, klik, klik. Liburu elektronikoetan nago. Ez dago hutsik, liburu batzuk sartu dituzte. Zortzi liburu folio erdiko neurria duen aparailu batean eta pisu berean! Paperekoak 1 – Elektronikoak 1. Liburu hau babel txikia da! Ingelese, ale-

maneraz, frantsesez, espainieraz. «Euskaraz ba al du ezer?», galdetu diot ebook-a utzi didanari. «Bai, sartzen diozun guztia». Ederto. Paperekoak 2 – Elektronikoak 1. *Alizia lurralde miresgarrian* alemaneraz, *Madame Bovary* frantsesez, *On Kixote* espainieraz edota *Huckleberry Finn-en abenturak* ingelesez. Azken honetan murgildu naiz, «berry»-k beti erakarri nauelako. Orrialdeak aurrera bazterrean dagoen esku-marako gezia. Klik, klik, klik. Astiro doa, gero. Klik, klik, klik. Aspertzen hasia naiz. Eta okerrena, ez dut oso ondo ikusten. Betaurrekoak jantzi ditut. Ez. Betaurrekoak ondo garbitu ditut. Segitzen dut oso ondo ikusi barik. Ebook jabeak azaldu dit: barruan dauka argia. Ene. Ez diot argia non pizten ote den galdetu, lotsa eman dit. Beraz botoi denak sakatzen hasi naiz. Aurrera, atzera, ok, menu, ezkerrekora, ok, gora, ok, eskumara, behera, menu, ok. Zoratu egin zait aparailua. Tira, XXI. mendean estresari eusteko gai ez den trastea, a ze trastea! Zirkulu urdin bat buelta-bueltaka. Azkenean «Track mark» diost. Nik, baina, ez dut markarik egin nahi, argia aurkitu nahi dut! Lupa aurkitu dut, ustez bilatzailea. «Argia» idatzi dut; ebookak ez daki euskararik (Paperekoak 3 – Elektronikoak 1) eta «light» sartu dut. Sartutako eleberritan hitz hori agertzen den tokiak zerrenda batean azaldu zaizkit. Nazkatzen hasia naiz. Paperekoak 4 – Elektronikoak 1. Azkenean ebook jabeari galdetu diot. Klik eta klik, eta atoan aurkitu du argia. Halako batean unibertsoa eguzki guztien energia baturik nire begietara jo du. Ai ene... itsu nago, itsu nago! Ebook jabeak azaldu didanez, gezitxoekin intentsitatea goratu edo beheratu dezakezu. Kendu egin dut. Paperekoak 5 – Elektronikoak 1. Atzera egin dut hasierara joz. *Huckleberry Finn-en abenturak*. Zeharkako irakurketa egiten hasi naiz, baina ooso astiro doaaaa. Pazientziaren sakela husten hasi da eta oraindik bizpahiru orrialde baino ez ditut ikusi. «Orria pasatzerakoan ez da entzuten orrialdea zelan pasatzen duzun». Jabeak azaldu dit: zarata hori ez da atsegina, kendu egin da, baina zerbaite entzun nahi baduzu, piii fin antzekoa entzun liteke.

Eman diot, jainkoa agertuko zaizun iragarpena dela dirudi. Niri orrialdeak pasatzerakoan sortzen duten soinua gustatzen zait. Paperekoak 6 – Elektronikoak 1. Liburuaren erdialdera joan gura izan dudanean beste eragozpen bat. Edo jabeak ez daki edo ezin da 157. orrialdera zuzenean jauzi egin. «Bai, eskumako geziari eman eta eman eta 157. orrialdera iristerakoan gelditu». Aaa. 157 klik orrialdera ailegatzeko?! Paperekoak 7 – Elektronikoak 1. Aspertu naiz eta ia ezer irakurri barik daukat. Ordu batetik gora eman dut saltsean eta ez dut paragrafo oso bat ere irakurri. Paperekoak 8 – Elektronikoak 1. Menu nagusira itzuli naiz. Off. Ebook-a jabeari itzuli diot. Jabea txundituta dago makinatxoarekin. Tasun gehiago aurkitu ditu azken ordu honetan, baina nik ordurako erabakia hartua dut. Zorroko papereko liburuarekin jarraituko dut momentuz.

Liburuetako pertsonaiak

Elkarrizketa arrunt batean ezagun batek lehengoan Mafaldaren aipu bat bota zuen, Txekhov, Einstein edota Napoleonea bota zezakeen gisara. Mafalda ez da existitzen, Joaquín Salvador Lavado *Quinok* asmatutako zortzi bat urteko argentinarraren neskatoa zen. Zopa gorrotatzen zuen, eta gizadiak larritua bizi zen, mundua iraultzeko asmotan. 60ko hamarrekoan sortu zuen eta luzaroan iraun zuen, 70eko erdira arte gutxi gorabehera. Hala ere, gaur egun oraindik ere asko saltzen du Mafaldak. Agian, oso gaur egunekoak direlako bere esanak. Ez da, baina, Mafalda benetakoa bailitzan hartua den literatur pertsonaia bakarra. Ziur nago izango dela Dracula benetan existitu zela esango duenik. Apusturik egiten baduzu ezezkoaren alde egin ezazu. Bram Stoker idazle irlandarrak asmatu zuen. Dracularen kasuan bada errealitatetik zer. Ustez XV. mendean gaur egungo Errumanian bizi izan zen Vlad Tepes printzetik badu zer bait. Odolzalea, antza, umedun geratu zen maitale bat benetan haurdun ote zegoen jakiteko sabela zabal ziezaioten agindu

zuen. Baina ez zen ehunka urtez bizi; izan ere, 45 urte zituen hil zenean. Zineak gerora mito bat sortu du Bram Stokerren pertsonaiatik abiatuta, eta oso oparoa. Eta zer diotazu Sherlock Holmes-*ez?* Sir Conan Doylek asmatu zuen XIX. mende amaieran. Literaturak eman duen detektiberik ezagunena ez zen hezur-haragizkoa izan. Egia da Londresen badela Holmes ibilbidea, eta bizi izan zen etxera eramaten zaituztela (221B Baker Street), baina hori ere ez da benetako. Frogatua dago, aspaldi, Sherlock Holmes ustez bizi izan zen garaian kale horretan etxerik ez zegoela. Bitxiena da pertsonalitate osoa eman ziola idazleak, eta berari esker dakigu altua zela, ironiazalea, azkarra, gailetak maite zituela, eta bibolina jotzea. Badakigu ez zela oso emakumezale, anaia bat zuela (Mycroft), batzuetan aspertzen zela, Moriarty bere arerioa zela, eta Watson zuela adiskide eta lankide leiala. «Agerikoa, Watson estimatua» (Elementary, my dear Watson) esaldia beranduagokoa omen da, eleberrietan sekula ez bide zuen azaldu Sir Conan Doylek Holmesen ahotsean, eta badihuri zineak sortu zuela.

Gauza bera esan genezake Hercule Poirot, Mrs. Marple eta Philip Marlowe-ri buruz. Lehenengo biak Agatha Christie britaniar idazlearen buruak sortu zituen. Hirugarrena, aldiz, Raymond Chandlerrek asmatu zuen. Hemen ere zerbait zalantza izan liteke. Philip Marlowe 40koan Estatu Batuetan existitu izan zen polizia izan zela esan diezazuke norbaitek. Ukazioaren aldeko apustua egin dezakezu lasai asko. Chandlerrek asmatu zuen detektibe berezia izan zen. Ezkorrera, alkoholzalea, xake eta poesia maitalea, eta indarkeriaren kontrakoa. 1953an kaleratutako *The long goodbye* eleberriari Marlowe-k berak bere burua azaltzen zuen:

Lizentziadun ikertzaile pribatua naiz eta badaramat honetan denboratxo. Badut otso bakartitik zerbait, ez nago ezkondua, dagoeneko ez naiz gaztetxo eta ez dut dirurik. Espetxean behin baino gehiagotan egon naiz, eta ez dut dibortzio kasurik eramaten. Whiskya eta emakumeak maite ditut, xakea eta beste zenbait gauza. Poliziek ez naute oso maite, baina bada pare bat estimatzen ditudanak. Californiakoa naiz, Santa

Rosan jaioa, gurasoak hilik, anai-arrebarik ez, eta kale ilun batean akabatzen nautenean [...] bere bizitzak, halako batean, zorua falta duen sentsaziorik ez du inork izango.

Ahab kapitaina ere Herman Melville-k asmatu zuen *Moby Dick* eleberrirako. Kaxalote zuri handia suntsitu nahi zuen tiranoa heroi tragikotzat hartua izan da. Hizkuntza shakespearearra egotzi izan diote pertsonaiari, eta beste zenbaite-tan jazo bezala, hain pertsonaia zehaztua izaki, existitu izan zela pentsa liteke.

Leopold Bloom (*Ulysses*, James Joyce, 1918), Tom Sawyer eta Huckleberry Finn (*The adventures of Tom Sawyer*, Mark Twain, 1876), Pedro Páramo (*Pedro Páramo*, Juan Rulfo, 1955) edota José Arcadio Buendía (*Cien años de soledad*, Gabriel García Márquez, 1967) gezurretakoak dira.

Errazagoa da ikusten, beharbada, Lemuel Gulliverren (*Gulliver's travels*, Jonathan Swift, 1726) kasuan, eta, agian, Rodion Romanovitx Raskolnikov-enean (*Crimen y castigo*, Fiodor Dostoievski, 1866). Zer esanik ez: Tintin (*Les aventures de Tintin et Milou*, Hergé, 1930), Holden Caulfield (*The catcher in the rye/Zekale artean harrapaka*, J.D. Salinger, 1951) edota Gregorio Samsa (*Die Verwandlung/Metamorfosia*, Franz Kafka, 1915). Lerro artetik at ez dira bene-takoak. Ezta Shakespearek asmatutako Hamlet, Otelo edota Macbeth. Xerezade *Mila gau eta bat gehiago* arabiar ipuin sortako pertsonaia da, eta baita Aladin ere bai. Emakume handiak izan ditu literaturak, asko fikziozkoak: Anna Karenina (*Ana Karenina*, Lev Tolstoi, 1877), Madame Bovary (*Madame Bovary*, Gustave Flaubert, 1957) edota Lolita (*Lolita*, Vladimir Nabokov, 1955).

Artur erregea, Robin Hood eta Gilen Tell-en jatorri historikoa ez dago oso argi, eta badirudi literaturak azaldu dituen gisara sekula ez zirela existitu. Zerrenda amaigabea litzateke: Vito Corleone, Dr. Jekyll eta Mr. Hyde, Dorian Gray, D'Artagnan, Oliver Twist, Faust, Pinotxo, Lisbeth Salander, Alizia, Ignatius Rilly, Sandokan, Fumantxu, Frankenstein, Asterix, Mary Poppins, James Bond, Nemo kapi-

taina, Perry Mason, Blueberry tenientea, Batman, Spiderman edota Superman. Zineak nolabaiteko arima eman die zenbait kasutan, eta guk irakurtzerakoan izana eman diegu. Philip Dick idazle estatubatuarrak argi esaten zuen: sinesteari uzten diozunean desagertzen ez dena da errealitatea.¶